

CUPRINS

CAPITOLUL I. EVOLUȚIA ISTORICĂ A DREPTULUI FISCAL ROMÂN	1
<i>Secțiunea 1. Fundamentele teoretice ale dreptului fiscal</i>	<i>1</i>
1.1. Concretizarea dreptului fiscal ca disciplină științifică	2
1.1.1. Prezentare generală	2
1.1.2. Situația din Franța și România	3
1.1.3. Abordarea doctrinară	4
1.1.4. Contribuția lui von Myrbach-Rheinfeld la dezvoltarea dreptului fiscal	7
1.1.4.1. Prezentare generală	7
1.1.4.2. Raportul juridic fiscal analizat ca raport de obligație și nu de putere	8
1.1.4.3. Faptul generator și nașterea obligației fiscale, în viziunea doctrinei germane	11
1.1.5. Opera de codificare a lui Otto Becker. Originalitatea conceptuală și dogmatică a RAO: de la relația de putere la impozit ca obligație legală	13
1.1.5.1. Prezentare generală	13
1.1.5.2. Faptul generator ca moment al întrunirii condițiilor legale	15
1.1.6. Dreptul german contemporan	16
<i>Secțiunea a 2-a. Evoluția istorică a dreptului fiscal român</i>	<i>17</i>
§1. Aspecte generale referitoare la noțiunea de „drept fiscal”	17
§2. Evoluția istorică a dreptului fiscal român	18
§3. Rolul doctrinei și jurisprudenței în dezvoltarea și recunoașterea dreptului fiscal	21
§4. Evoluția legislației din perioada socialistă	22
<i>Secțiunea a 3-a. Necesitatea dreptului fiscal – reparația problematicii dreptului fiscal</i>	<i>23</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Existența și identitatea dreptului fiscal</i>	<i>25</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Legătura dreptului fiscal cu dreptul public</i>	<i>25</i>
<i>Secțiunea a 6-a. Legăturile dreptului fiscal cu alte discipline</i>	<i>32</i>
CAPITOLUL II. RAPORTUL JURIDIC FISCAL	39
<i>Secțiunea 1. Privire generală asupra raportului juridic fiscal</i>	<i>39</i>
§1. Evoluția istorică a raportului juridic fiscal și specificitatea acestuia	39
§2. Elemente de teoria generală a dreptului	44

<i>Secțiunea a 2-a. Subiectele raportului juridic fiscal</i>	45
§1. Statul	45
§2. Contribuabilii	50
2.1. Plătitorul impozitului	51
2.2. Pluralitatea de subiecte și schimbarea subiectelor raportului juridic fiscal	54
2.2.1. Solidaritatea	54
2.2.2. Cesiunea de creanță	59
2.2.3. Transmiterea obligației fiscale	61
<i>Secțiunea a 3-a. Conținutul raportului juridic fiscal</i>	61
§1. Precizări prealabile	61
§2. Drepturile contribuabilului în cursul inspecției fiscale	63
§3. Drepturile contribuabilului în legătură cu respectarea proprietății private	64
§4. Drepturile contribuabilului în raport cu liberul acces la justiție	72
4.1. Regula inaplicabilității art. 6 din Convenție litigiilor fiscale	74
4.2. Aplicarea art. 6 din Convenție la anumite categorii de litigii fiscale	79
4.3. Dreptul la un proces echitabil în jurisprudența internă	82
<i>Secțiunea a 4-a. Obiectul raportului juridic fiscal</i>	85

CAPITOLUL III. PRINCIPIILE DREPTULUI FISCAL 87

<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	87
<i>Secțiunea a 2-a. Dreptul fiscal și principiile fiscalității</i>	89
§1. Impozitul	90
§2. Taxele	91
§3. Contribuții și taxe parafiscale	94
<i>Secțiunea a 3-a. Principiile fiscalității</i>	97
§1. Principiul echității fiscale	98
§2. Principiul certitudinii impunerii	99
§3. Stabilitatea impozitelor	101
§4. Principiul neutralității fiscale	102
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificarea principiilor aplicabile în dreptul fiscal</i>	103
§1. Considerații generale	103
§2. Diferența de concepție dintre dreptul latin și cel anglo-saxon. Consecințe	105
<i>Secțiunea a 5-a. Principii inerente statului de drept</i>	106
§1. Considerații introductive	106
§2. Principiul legalității („supremația legii”)	107
2.1. Conținut	107
2.2. Drept comparat	110

2.3. Consecințele principiului legalității	112
§3. Principiul securității juridice și protecției încrederii legitime	113
3.1. Securitatea juridică	113
3.2. Încrederea legitimă	116
3.3. Previzibilitatea, accesibilitatea și inteligibilitatea legii	117
§4. Principiul neretroactivității legii	119
4.1. Clarificarea noțiunilor	119
4.2. Conținut	120
4.3. Drept comparat	122
4.4. Consecințele practice ale principiului neretroactivității	124
<i>Secțiunea a 6-a. Principii izvorâte din garantarea constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale</i>	125
§1. Considerații introductive	125
§2. Principiul egalității în materie fiscală	126
2.1. Situația dreptului fiscal român	126
2.2. Regimul persoanelor juridice	129
2.3. Elemente de drept comparat	131
2.3.1. Experiența belgiană în detalierea principiului egalității în fața impozitelor	131
2.3.2. Principiul egalității în dreptul francez	133
2.4. Consecințele principiului egalității	134
§3. Așezarea justă a sarcinii fiscale	136
§4. Principiul capacității contributive și echitatea fiscală	138
<i>Secțiunea a 7-a. Alte principii aplicabile în dreptul fiscal</i>	142
§1. Principiul libertății de gestiune	142
1.1. Conținut	142
1.2. Consecințele pe planul interpretării ale principiului libertății de gestiune	147
§2. Teoria actului anormal de gestiune	148
2.1. Conținut	148
2.2. Tipuri de acte anormale de gestiune	149
2.2.1. Costuri străine de interesul întreprinderii	149
2.2.2. Renunțarea la un venit	151
2.3. Interesul propriu al întreprinderii	152
2.4. Proba actului anormal de gestiune	153
2.5. Consecințele practice ale teoriei actului anormal de gestiune	153
§3. Principiul Fourre-tout	153

§4. Principiul evitării dublei impozitări interne. Principiul impozitării o singură dată _____	155
§5. Principiul Arm's length (al prețului de piață) _____	156
§6. Aplicarea regimului fiscal celui mai favorabil dintre cel intern, european și internațional _____	157
<i>Secțiunea a 8-a. Principiile Dreptului Uniunii Europene</i> _____	158
§1. Considerații introductive _____	158
§2. Principiile generale de drept ale Uniunii Europene _____	159
§3. Drepturile fundamentale _____	167
§4. Principii procedurale și derivate din tradiția constituțională a statelor membre _____	168
§5. Neutralitatea fiscală _____	170
CAPITOLUL IV. SURSELE DREPTULUI FISCAL _____	171
<i>Secțiunea 1. Prezentare generală</i> _____	171
§1. Considerații introductive _____	171
§2. Ierarhia surselor de drept după aderarea României la Uniunea Europeană _____	175
<i>Secțiunea a 2-a. Constituția</i> _____	179
§1. Considerații introductive _____	179
§2. Rolul Curții Constituționale în materie fiscală _____	180
<i>Secțiunea a 3-a. Legile, ordonanțele și ordonanțele de urgență</i> _____	181
§1. Considerații introductive _____	181
§2. Legea – principal izvor de drept fiscal _____	182
2.1. Considerații generale _____	182
2.2. Sistemul legilor fiscale anterior Codului fiscal _____	184
2.3. Codul fiscal din 2004 și „noul” Cod fiscal din 2016 _____	187
2.3.1. Prezentare generală _____	187
2.3.2. Comentarii asupra „noului” Cod fiscal din 2016, Titlul I. Dispoziții generale _____	189
2.4. Prezentarea sintetică a dispozițiilor generale ale noului Cod de procedură fiscală din 2016 _____	192
§3. Ordonanțele _____	195
3.1. Ordonanțele Guvernului (simple) _____	195
3.2. Ordonanțele de urgență _____	196
<i>Secțiunea a 4-a. Actele administrative</i> _____	199
§1. Considerații introductive _____	199
§2. Rolul actelor administrative în dreptul fiscal _____	201
§3. Mijloacele juridice de apărare împotriva actelor administrative ilegale _____	203
3.1. Considerații introductive _____	203

3.2. Circularele interpretative _____	204
3.3. Circularele reglementare _____	204
§4. Jurisprudența și doctrina franceze în materia recunoașterii efectelor actelor administrative în domeniul fiscal _____	205
4.1. Examen al jurisprudenței _____	205
4.2. Opozabilitatea doctrinei administrative _____	206
4.2.1. Articolul L 80 A C. proc. fisc. fr. _____	207
4.2.2. Decretul 83-1025 din 28 noiembrie 1983 _____	208
4.3. Opozabilitatea doctrinei administrative consacrată în art. 6 C. proc. fisc. 2016 _____	208
4.4. Opozabilitatea unor situații de fapt referitoare la legea fiscală _____	209
§5. Doctrina germană și italiană _____	210
§6. Teoria și practica românească _____	211
§7. Jurisprudența română asupra raportului dintre actul cu putere de lege și actul administrativ normativ. Aprecierea locului actului administrativ în cadrul izvoarelor dreptului fiscal _____	213
7.1. Impunerea unor condiții pentru a beneficia de facilități fiscale sau de drepturile acordate prin lege _____	214
7.1.1. Facilități fiscale _____	214
7.1.2. Beneficiul normal al legii _____	215
7.2. Extinderea sferei operațiunilor impozabile și a materiei impozabile peste textul de lege _____	216
7.3. Impunerea unor limite maxime la cheltuieli deductibile fiscal sau considerarea unor cheltuieli ca nefiind deductibile fiscal deoarece organul fiscal apreciază că nu sunt necesare activitățile respective _____	217
7.4. Utilizarea unei terminologii diferite în actul administrativ față de cea din lege (ordonanță), noțiunile cu care operează administrația având, de regulă, un sens mai restrictiv comparativ cu cel al noțiunilor legale, când este vorba despre drepturile contribuabililor, și un sens mai larg, când este vorba despre obligațiile contribuabililor _____	218
7.5. În unele cazuri, normele de aplicare contravin prevederilor legale, creând contribuabilului o situație mai favorabilă comparativ cu cea legală, situație la fel de inacceptabilă _____	218
§8. Cadrul juridic administrativ actual _____	220
8.1. Evoluții pozitive _____	220
8.2. Norme recomandate ale intervenției „legiuitorului” fiscal (administrativ) _____	221
§9. Deciziile Comisiei centrale fiscale _____	223

<i>Secțiunea a 5-a. Tratatul (Convențiile) internaționale</i>	225
§1. Elemente introductive	225
§2. Dreptul internațional fiscal și funcțiile sale	226
§3. Natura convențiilor de evitare a dublei impozitări	227
3.1. Consecințele naturii de tratat internațional a C.E.D.I.	227
3.2. Elemente de drept comparat	229
§4. Scopul convențiilor fiscale	230
§5. Procedura elaborării convențiilor de evitare a dublei impozitări	230
5.1. Actele conexe	232
5.2. Măsurile de aplicare	232
§6. Structura de bază a C.E.D.I.	233
§7. Analiza textelor Codului fiscal din perspectiva aplicării C.E.D.I.	235
§8. Convențiile fiscale internaționale și dreptul fiscal al Uniunii Europene	237
<i>Secțiunea a 6-a. Dreptul Uniunii Europene</i>	238
§1. Considerații introductive	238
§2. Dreptul primar și dreptul secundar al Uniunii Europene	238
§3. Importanța reglementării prin acte de „ <i>soft law</i> ” în dreptul Uniunii Europene, în materie fiscală	241
3.1. Instrumentele neobligatorii ale Comisiei Europene și ale altor instituții	241
3.2. <i>EC tax policy and soft law</i> (Politica fiscală a Uniunii și <i>soft law</i>)	243
3.3. Impactul <i>soft law</i> asupra deciziilor Curții de Justiție a Uniunii Europene	243
3.4. Impactul <i>soft law</i> asupra deciziilor instanțelor naționale	244
3.5. Limitele abordării <i>soft law</i>	245
3.6. Concluzii	245
§4. Armonizarea fiscală	245
<i>Secțiunea a 7-a. Jurisprudența</i>	250
§1. Jurisprudența instanțelor naționale	250
§2. Jurisprudența Curților Europene (C.E.D.O. și C.J.U.E.)	252
2.1. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie fiscală	252
2.1.1. Considerații generale	252
2.1.2. Protecția proprietății	254
2.1.3. Dreptul la un proces echitabil	259
2.1.4. Respectarea vieții private și familiale	263
2.1.5. Libertatea de gândire, conștiință și religie	264
2.1.6. Perspective	264

2.2. Jurisprudența Curții de Justiție Uniunii Europene _____	266
2.2.1. Precizări introductive _____	266
2.2.2. Integrarea negativă în domeniul impozitării directe _____	266
2.2.3. Întrebarea preliminară _____	271
2.2.4. Impactul hotărârilor C.J.U.E. asupra legislației și practicii fiscale din România _____	272
<i>Secțiunea a 8-a. Doctrina</i> _____	273

CAPITOLUL V. INTERPRETAREA NORMELOR DE DREPT FISCAL _____ 275

<i>Secțiunea 1. Necesitatea stabilirii unor principii și reguli de interpretare</i> _____	275
<i>Secțiunea a 2-a. Principalele repere teoretice ale teoriei generale a dreptului</i> _____	278
§1. Abordarea clasicilor filosofiei dreptului _____	278
§2. Caracterul istoric/evolutiv al teoriei interpretării _____	278
§3. Interpretarea, determinarea regulilor de interpretare constituie o problemă a științei dreptului sau a filosofiei? _____	279
§4. Problema filozofică a interpretării: raportul dintre gândire („intenția” legiuitorului) și limbajul în care aceasta se concretizează _____	280
§5. Noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă _____	282
§6. Clasificarea tradițională a metodelor de interpretare _____	283
§7. Clasificarea după forța juridică _____	284
§8. Clasificarea după rezultatul interpretării _____	284
§9. Clasificarea după metoda de interpretare utilizată _____	285
<i>Secțiunea a 3-a. Metodele de interpretare utilizate în dreptul fiscal</i> _____	286
§1. Considerații introductive _____	286
§2. Acte clair, acte éclairé _____	288
2.1. Teoria actului clar (acte clair), care nu trebuie interpretat _____	288
§3. Teoria „acte clair” și „acte éclairé” în dreptul Uniunii Europene _____	289
3.1. Identificarea textelor neclare _____	289
3.2. Criteriile actului clar _____	290
<i>Secțiunea a 4-a. Interpretarea gramaticală</i> _____	291
§1. Reperetele teoriei generale a dreptului _____	291
1.1. Considerații introductive _____	291
1.2. Problema raportului dintre sensul comun, obișnuit al noțiunilor, și sensul lor specific, „tehnic” _____	292
1.3. Problema raportului dintre termenii tehnici și termenii științifici _____	293
§2. Rezultatele interpretării gramaticale _____	294
2.1. Principiile dreptului fiscal și interpretarea strictă _____	294
2.2. Regula interpretării stricte _____	294
2.2.1. Regula interpretării stricte a textului fiscal în doctrina franceză și belgiană _____	295

2.3. Interpretarea restrictivă _____	296
§3. Interpretarea gramaticală utilizată în dreptul fiscal _____	298
3.1. Semnificația termenilor utilizați în dreptul fiscal. Consecințe ce rezultă din poziția specifică – relativ autonomă – a dreptului fiscal _____	298
3.2. Doctrina germană _____	299
3.3. Interpretarea unor termeni utilizați și în alte ramuri ale dreptului _____	300
3.3.1. Dreptul contabil _____	301
3.3.2. Dreptul privat _____	303
3.4. Interpretarea anumitor noțiuni _____	304
3.5. Normele de tehnică legislativă consacrate în Legea nr. 24/2000, repere importante în interpretarea dispozițiilor legale _____	305
<i>Secțiunea a 5-a. Interpretarea logică _____</i>	<i>306</i>
§1. Reperele teoriei generale a dreptului _____	306
§2. Interpretarea logică în dreptul fiscal _____	310
<i>Secțiunea a 6-a. Interpretarea sistematică _____</i>	<i>312</i>
§1. Reperele teoriei generale a dreptului _____	312
1.1. Considerații introductive _____	312
1.2. Interpretarea sistematică implică, în principal, determinarea următoarelor elemente _____	313
§2. Interpretarea sistematică în dreptul fiscal _____	314
§3. Interpretarea contextuală (sistematică) în dreptul Uniunii Europene _____	316
<i>Secțiunea a 7-a. Interpretarea istorică _____</i>	<i>317</i>
§1. Reperele teoriei generale a dreptului _____	317
§2. Interpretarea istorică (istorico-genetică) în dreptul fiscal _____	318
<i>Secțiunea a 8-a. Interpretarea teleologică _____</i>	<i>319</i>
§1. Reperele teoriei generale a dreptului _____	319
§2. Interpretarea teleologică în dreptul fiscal _____	320
2.1. Considerații introductive _____	320
2.2. Interpretarea teleologică și locul ei în doctrina germană _____	321
2.3. Utilizarea interpretării teleologice în dreptul fiscal român _____	322
<i>Secțiunea a 9-a. Interpretarea prin analogie _____</i>	<i>325</i>
§1. Reperele teoriei generale a dreptului _____	325
1.1. Analogia legii și analogia dreptului _____	327
§2. Interpretarea prin analogie în dreptul fiscal _____	328
2.1. Considerente preliminare _____	328
2.2. Admisibilitatea interpretării prin analogie _____	328
<i>Secțiunea a 10-a. Analiza dispozițiilor art. 13 C. proc. fisc. 2016 referitoare la interpretare _____</i>	<i>331</i>

<i>Secțiunea a 11-a. Metode de interpretare consacrate în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene</i>	333
§1. Interpretarea sistematică și teleologică	333
1.1. Motivarea actului ca argument de interpretare teleologică	335
§2. Interpretarea uniformă și autonomă	335
§3. Principiile dreptului Uniunii Europene. Interpretarea armonioasă (consistent interpretation)	336
§4. Interpretarea literală și cea logică. Declarațiile statelor membre	336
§5. Interpretarea prin analogie	337
§6. Interpretare conformă cu Tratatul. Efectul util	338
§7. Interpretarea în prezența versiunilor lingvistice diferite	338
CAPITOLUL VI. ABUZUL ÎN DREPTUL FISCAL	340
<i>Secțiunea 1. Rolul bune-credințe în dreptul fiscal</i>	340
<i>Secțiunea a 2-a. Abuzul în dreptul fiscal. Prezentare generală</i>	341
§1. Considerații introductive	341
§2. Structurarea normelor anti-abuz	343
<i>Secțiunea a 3-a. Drept comparat</i>	344
§1. Scurt istoric	344
§2. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul fiscal al SUA	346
2.1. Doctrinile federale. Prezentare generală	346
2.1.1. Doctrina substanței economice	346
2.1.2. Principiul prevalenței substanței (fondului) asupra formei	347
2.1.3. Tranzacția în pași (pas cu pas)	347
2.1.4. Doctrina scopului economic („business purpose”)	348
2.1.5. Tranzacția trucată („sham transaction”)	349
2.1.6. Concluzii	350
2.2. Analiza doctrinei substanței economice	350
2.2.1. Originile doctrinei	350
2.2.2. Latura obiectivă și latura subiectivă	351
2.2.3. Perspectiva conexării/condițiilor cumulative versus cea a disjungerii	352
2.2.4. Codificarea din SUA a doctrinei substanței economice	353
§3. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul francez	357
3.1. Prezentare generală	357
3.2. Sancțiuni și procedură	358
3.3. Jurisprudență recentă relevantă	360
3.3.1. Abuz de drept sau competența generală de recalificare a unui contract: <i>le choix des armes</i>	360

3.3.2. Vânzare către sine a unei „clientele liberale”. Consiliul de Stat nu confirmă abuzul de drept _____	362
§4. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul belgian _____	364
4.1. Prezentare generală _____	364
4.2. Revenirea în actualitate a teoriei fraudei la lege _____	366
§5. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul german _____	368
5.1. Secțiunea 242 din Codul Civil (Burgerliches Gesetzbuch), regula generală anti-abuz _____	368
5.2. Secțiunea 42(1) din Codul federal de procedură fiscală Abgabenordnung (AO), abuzul de drept în cauze fiscale _____	369
5.3. Elementul subiectiv _____	371
5.4. Aplicarea secțiunii 42 de către instanțele judecătorești _____	372
§6. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul italian _____	372
6.1. Evoluția doctrinei și a jurisprudenței _____	372
6.2. Sarcina probei _____	374
§7. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul spaniol _____	375
§8. Situația actuală din dreptul comparat. Dreptul Marii Britanii _____	376
8.1. Her Majesty’s Revenue and Customs (HMRC) și „Grupul anti-abuz” _____	376
8.2. Doctrina „sham” _____	377
8.3. Jurisprudența relevantă _____	377
8.4. Obligația de a divulga schemele de planificare fiscală _____	378
<i>Secțiunea a 4-a. Analiza regulilor anti-abuz din dreptul fiscal român</i> _____	379
§1. Regula generală anti-abuz (G.A.A.R.) _____	379
1.1. Tranzacțiile pur interne. Limitele aplicării G.A.A.R. Obligația de motivare _____	379
1.2. Regulile anti-abuz aplicabile tranzacțiilor cu elemente de extraneitate _____	383
1.3. Preluarea conceptului elaborat în dreptul Uniunii Europene _____	384
§2. Utilizarea abuzivă de către fisc a regulii generale anti-abuz prevăzute la art. 11 alin. (1) C. fisc. _____	384
2.1. Inadmisibilitatea utilizării dispozițiilor Codului fiscal pentru determinarea de contribuții sociale anterior datei de 1 ianuarie 2011 _____	384
2.2. Inadmisibilitatea utilizării dispozițiilor art. 11 alin. (1) C. fisc. 2004 pentru stabilirea de contribuții sociale suplimentare în perioada anterioară datei de 10 iulie 2015 _____	386
2.3. Legea de amnistie ca mijloc de eliminare a aplicării abuzive a regulii generale anti-abuz _____	387
2.3.1. Aplicarea nediscriminatorie a dispozițiilor Legii nr. 209/2015 privind anularea unor obligații fiscale _____	388

2.3.2. Aplicarea anevoioasă a dispozițiilor Legii nr. 209/2015 în privința anulării creanțelor fiscale stabilite prin decizii de impunere emise anterior intrării în vigoare a acestei legi _____	388
2.3.3. Aplicarea discriminatorie a dispozițiilor Legii nr. 209/2015 în privința inspecțiilor fiscale aflate în derulare la data intrării sale în vigoare sau începute ulterior intrării în vigoare a acestei legi _____	389
2.3.4. Concluzii _____	390
§3. Reguli speciale anti-abuz în Codul fiscal _____	391
3.1. Dispozițiile art. 55 alin. (2) lit. k) C. fisc. 2004 [art. 76 alin. (2) lit. s) C. fisc. 2016] și ale pct. 68 din Normele metodologice de aplicare a Titlului III din Codul fiscal din 2004 _____	391
3.2. Dispozițiile art. 7 pct. 3 C. fisc. 2016. [art. 7 alin. (1) pct. 2.1. și 2.2. C. fisc. 2004] _____	393
<i>Secțiunea a 5-a. Sinteza doctrinelor occidentale. Compatibilitatea cu dreptul românesc</i> _____	394
§1. Identificarea modului normal, obișnuit, în care au loc acele tipuri de tranzacții _____	394
§2. Cerința substanței economice _____	395
2.1. Varianta 1. Conceptul de artificialitate – substanță economică insuficientă _____	396
2.2. Varianta 2. Recalificarea după substanța economică reală a tranzacției _____	397
§3. Cerința unui scop economic/comercial, nu doar fiscal. <i>Business purpose</i> _____	397
§4. Prevalența fondului asupra formei (<i>substance over form</i>) _____	398
§5. Alegerea unei forme mai eficiente fiscal a tranzacției. Inexistența abuzului _____	398
<i>Secțiunea a 6-a. Abuzul de drepturile conferite de dreptul Uniunii Europene</i> _____	399
§1. Abuzul de drept comunitar împotriva interesului financiar legitim al statului membru _____	399
1.1. Considerații introductive _____	399
1.2. Folosirea dreptului Uniunii Europene pentru a eluda sau a înlocui dreptul național _____	401
1.3. Urmărirea unui avantaj financiar din fonduri UE prin folosirea abuzivă a dreptului Uniunii Europene _____	402
1.4. Folosirea dreptului Uniunii Europene de o manieră considerată contrară unei prevederi naționale privind abuzul de drept _____	403
§2. Conceptul abuzului de drept în domeniul TVA _____	404
§3. Încălcarea obiectivelor dispoziției și artificialitatea _____	406
§4. Lipsa de substanță economică/Aranjamentele integral artificiale _____	407

§5. Relația dintre conceptul de abuz de dreptul Uniunii Europene și conceptele și practicile naționale ale statelor membre _____	408
--	-----

CAPITOLUL VII. APLICAREA NORMELOR DE DREPT FISCAL _____ 410

<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i> _____	410
---	-----

<i>Secțiunea a 2-a. Principiile de corectă administrare</i> _____	411
---	-----

§1. Necesitate _____	411
----------------------	-----

§2. Prezentarea principiilor _____	412
------------------------------------	-----

2.1. Principiul „fair-play” _____	412
-----------------------------------	-----

2.2. Principiul motivării _____	413
---------------------------------	-----

2.3. Principiul interzicerii deturnării puterii _____	416
---	-----

2.4. Principiul securității juridice și protecției încrederii legitime _____	416
--	-----

2.5. Principiul rezonabilității și al interzicerii arbitrariului _____	418
--	-----

2.6. Principiul imparțialității _____	419
---------------------------------------	-----

<i>Secțiunea a 3-a. Aplicarea normelor de drept fiscal în timp</i> _____	421
--	-----

§1. Considerații introductive _____	421
-------------------------------------	-----

§2. Neretroactivitatea normelor fiscale _____	421
---	-----

2.1. Principiul neretroactivității din perspectiva întreprinzătorilor _____	421
---	-----

2.2. Doctrina română clasică _____	423
------------------------------------	-----

2.3. Elemente de drept comparat _____	424
---------------------------------------	-----

2.3.1. Dreptul francez _____	425
------------------------------	-----

2.3.2. Dreptul belgian _____	426
------------------------------	-----

2.3.3. Dreptul german modern _____	426
------------------------------------	-----

2.3.4. Dispozițiile de drept penal fiscal _____	427
---	-----

2.3.5. Aplicarea „retroactivă” a hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	428
--	-----

2.4. Soluțiile legiuitorului român și jurisprudența noastră _____	429
---	-----

2.4.1. Perioada anilor 1990-2004 _____	429
--	-----

2.4.2. Perioada anilor 2004-2015 _____	431
--	-----

§3. Ultraactivitatea legii vechi _____	433
--	-----

3.1. Delimitarea acțiunii legii noi de acțiunea legii vechi _____	433
---	-----

3.1.1. Dreptul românesc clasic _____	433
--------------------------------------	-----

3.1.2. Dreptul comparat _____	437
-------------------------------	-----

3.2. Soluțiile legiuitorului fiscal _____	438
---	-----

3.2.1. Considerații teoretice _____	438
-------------------------------------	-----

3.2.2. Dispozițiile legale fiscale tranzitorii _____	438
--	-----

3.2.3. Situațiile nereglementate expres _____	442
---	-----

3.2.4. Normele tranzitorii ale Codului fiscal din 2016 _____	445
--	-----

3.3. Necesitatea extinderii teoriei faptului generator la impozitele directe. Teoria „ <i>tax period related concept</i> ” _____	446
§4. Intrarea în vigoare a legii fiscale noi _____	447
4.1. Situația anterioară Codului fiscal _____	447
4.2. Dispozițiile Codului fiscal _____	448
§5. Alte probleme ale aplicării normelor fiscale în timp _____	450
5.1. Suspendarea aplicării actelor normative _____	450
5.2. Leșirea din vigoare a actelor normative de drept fiscal _____	452
5.2.1. Căderea în desuetudine _____	454
5.3. Acte normative cu durată limitată în timp _____	454
<i>Secțiunea a 4-a. Aplicarea normelor de drept fiscal în spațiu</i> _____	455
§1. Impunerea teritorială _____	455
§2. Teritoriul fiscal al Uniunii Europene _____	456
§3. Regimul unor zone teritoriale cu regim fiscal special _____	456
<i>Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității prevederilor Codului fiscal și Codului de procedură fiscală (din 2004) și după abrogare. Accesul la justiția constituțională</i> _____	459
BIBLIOGRAFIE _____	461
INDEX _____	471